

קבוצת אימון למיומנויות חברתיות בקרב ילדים עם אוטיזם בתפקוד גבוה:

מחקר איכותני מגיב

הפרעות שעל הספקטרום האוטיסטי מתאפיינות בלקויות נמשכות בתפקוד ובאינטראקציה חברתית, בהתנהגויות חוזרות סטריאוטיפיות ובצמצום אינטרסים. על פי הערכות, כ-1% מכלל האוכלוסייה בעולם סובל מאוטיזם. אימון קבוצתי של מיומנויות חברתיות הוא צורת התערבות שכיחה בעבודה עם ילדים ובני נוער עם אוטיזם בתפקוד גבוה. מחקרים שונים מאשרים את האפקטיביות של האימון הקבוצתי ומוכיחים, כי באמצעותו אפשר לשפר את המסוגלות החברתית ואת איכות החברויות ולהפחית את הבדידות.

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבחון את החוויות והדעות של ילדים ובני נוער עם אוטיזם בתפקוד גבוה, שהשתתפו באימון קבוצתי של מיומנויות חברתיות, תוך כדי השוואה בין שתי קבוצות של משתתפים: אלה שהראו שיפור משמעותי בעקבות פעילות הקבוצה לעומת המשתתפים שהראו שיפור נמוך או לא הראו שיפור כלל. הנחקרים השתתפו באימון קבוצתי של מיומנויות חברתיות "KONTAKT", שפותח בגרמניה ובוצע גם בשבדיה, לפי הדרכה שיטתית ומפורטת. התכנית דורשת את מעורבות ההורים ואת שיתוף הפעולה של המורים.

התכנית מתמקדת בפיתוח המיומנויות הבאות:

- התחלה של תקשורת חברתית.
- מיומנויות שיחה.
- הבנת כללים וקשרים חברתיים.
- זיהוי ופענוח סימנים חברתיים ורבליים ולא ורבליים.
- ניהול עימותים.
- אסטרטגיות של התמודדות.

מחקרים קודמים הצביעו על כך, כי התכנית מביאה לשיפור בביטחון עצמי. בתכנית נטלו חלק קבוצות קטנות (4-6 משתתפים) של ילדים (גילאים 8-12) ובני נוער (גילאים 13-17), שנפגשו על בסיס שבועי, כאשר המפגש נמשך שעה וחצי. התכנית כללה 12 מפגשים של קבוצות ילדים/בני נוער ושלושה מפגשים של קבוצות הורים (במקביל למפגשים ה-1, ה-6 וה-12). משתתפי התכנית אובחנו כסובלים מתסמונת אספרגר או מהפרעה התפתחותית נרחבת לא משויכת.

מסגרת המפגשים:

- מבוא, קידום אינטראקציה ומגע עין - 10 דקות.
- הערכת ביצוע שיעורי בית - 10 דקות.

התקציר מבוסס על המאמר:

Choque Olsson, N., Rautio, D., Asztalos, J., Stoetzer, U., & Bölte, S. (2016). Social skills group training in high-functioning autism: A qualitative responder study. *Autism*, 20(8), 995-1010.

- תרגיל קבוצתי: משחקי תפקידים, המתמקדים במענה במצבים חברתיים בעייתיים; משחקי אינטראקציה חברתית, המפתחים שיתוף פעולה, הכרה בסימנים לא ורבליים, מגע עין; פרקטיקה של הכרת רגשות - 25 דקות.
- פעילות חברתית במטרה לקדם לכידות בין המשתתפים, לאמן לשיתוף פעולה ולמיומנויות חברתיות - 30 דקות (בוצע רק במפגש אחד).
- הפסקת אוכל, לעתים בשילוב דיון קבוצתי; שיחה לא פורמלית בעידוד המנחים - 5 דקות.
- דיון קבוצתי בנושאים, כגון: מזה אוטיזם? כיצד ניתן לדעת מה מרגישים אנשים אחרים? כיצד מתחילים שיחה? - 20 דקות.
- מתן מטלות בית וקביעת יעדים אישיים - 10 דקות.
- סיום - 10 דקות.

משתתפי המחקר הראו שיפור במיומנויות חברתיות, כגון תקשורת מילולית ולא מילולית וניהול עימותים, וכן בתחומים נוספים: העלאת הביטחון העצמי במצבים חברתיים, עצמאות גבוהה יותר בשגרת היום-יום ופיתוח מודעות באשר למאפייני האוטיזם. משתתפי התכנית והוריהם העריכו באופן חיובי את המסגרת ואת התוכן של ההתערבות. עם זאת, הורים הדגישו, שהיו מעדיפים התערבות ממושכת יותר ולא מוגבלת למספר נתון של מפגשים. חשוב לציין, כי מרבית הממצאים האיכותניים אודות ההשפעה החיובית של התכנית התייחסו לשתי קבוצות המשיבים. ההבדלים בין המשתתפים, שהראו שיפור ניכר, למשתתפים שהראו שיפור נמוך היו רק בהיקף ובפירוט של השינויים המדווחים. מסקנות הערכה הכמותית, מראות, אפוא, כי התכנית מטיבה עם כלל משתתפיה, גם עם אלה שעל פי המדידה הכמותית מראים שיפור נמוך בלבד.

ממצאי המחקר מצביעים על החשיבות של ביצוע הערכה איכותנית של ההתערבויות הקבוצתיות הממוקדות בפיתוח מיומנויות חברתיות בקרב אנשים עם אוטיזם בתפקוד גבוה, בנוסף להערכה כמותנית. הערכה כמותנית בלבד אינה לוקחת בחשבון את כל ההשפעות של ההתערבות.